

İSVEÇ'TE CİNSİYET EŞİTLİĞİ POLİTİKALARI

Pınar AKARÇAY*

Makale Geliş Tarihi-Received: 16.08.2018
Makale Kabul Tarihi-Accepted: 01.02.2019

ÖZ

Bu çalışmanın amacı, İsveç'te cinsiyet eşitliğini gelişimini ve kapsamını anlamaya yardımcı olacak bir arka plan sunmaktır. İsveç'in cinsiyet eşitliği politikaları, geçen 50 yıldan fazla sürede uygulanan sosyal devlet ideolojisiyle iç içe geçmiştir. Uygulanan bu politikalar İsveç'in cinsiyet eşitliğine dayalı ülke olarak bilinmesine ciddi katkılar sağlamış ve ekonomik, sosyal ve siyasal alanda cinsiyet eşitliğini geliştirmeye yönelik yeni politikaların üretilmesine zemin hazırlamıştır. Cinsiyet eşitliği ilk olarak 1970'li yıllarda yasal düzenlemelere yansımış, devam eden yıllarda bunu geliştiren yasal ve yönetsel düzenlemeler yapılmıştır. İsveç cinsiyet eşitliğinde diğer Avrupa ülkelerine göre kısa sürede ciddi bir ilerleme göstermiştir. Bu makalede İsveç'te cinsiyet eşitliğine yönelik düzenlemelerin cinsiyet eşitliğini ne düzeyde sağlayabildiği anlaşılmaya çalışılacaktır. Ayrıca, İsveç'te uygulanan ve diğer Avrupa ülkelerine göre görece farklılıklar içeren sosyal devlet ideolojisinin cinsiyet eşitliğine katkısının ne olduğu ortaya konmaya çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Devlet, Cinsiyet Eşitliği, İsveç, Eğitimde Cinsiyet Eşitliği Politikaları, İş Gücünde Cinsiyet Eşitliği Politikaları.

JEL Kodları: I30, I31, J7

* Dr., Uppsala University, Institute for Housing and Urban Research, Uppsala / Sweden. pinar.akarçay@ibf.uu.se

GENDER EQUALITY POLICIES IN SWEDEN

ABSTRACT

The main aim of this study is to go through a comprehensive and supportive back-ground to figure out development and scope of gender equality in Sweden. Gender equality policies of Sweden is inseparably mingled with social state ideology that had been carried out in the last 50 years. These implemented policies seriously contributed to Sweden's gender equality approaches and her reknown in this vein, and in addition, paved the way in exerting and achieving new policies with the purpose of improving gender equality in the economic, social and political fields of governance. Gender equality had been considered in the judiciary field via related legal regulations in the 1970s, and in the following years, renewed improving and formative legal and administrative regulations had been accordingly arranged in the field of gender equality. Thus, Sweden made a quite quick progress regarding gender equality in comparison to the many other European states. This research will explore at what extent Swedish gender equality regulations has enabled and achieved gender equality in the country. Moreover, it will be analyzed in the study that Swedish social state ideology, which was implemented with various relative differences compared to other European states, had contributed to what extent regarding gender equality.

Keywords: Social State, Gender Equality, Sweden, Gender Equality Policies in Education, Gender Equality Policies in Labor Power.

JEL Codes: I30, I31, J7

GİRİŞ

İsveç, literatürde kadına yönelik yapıcı politikalar yürüten, feminist bir ülke olarak bilinmektedir (Daly, 2000: 35). Elde edilen veriler ve yapılan bilimsel çalışmalar bu bilgiyi pekiştirmektedir. Bu alanda çalışan bilim insanları, özellikle sosyal devlet (refah devleti) ideolojisi ve cinsiyet eşitliği sonuçlar arasında neden-sonuç ilişkisi olduğunu saptamışlardır (Wilson, 1977; Dale, Foster, 1986; Pascall, 1986; Blackburn, 1995: 369-394; Nyberg, 2012). Örneğin refah devletinin kadının istihdam edilebilirliğine yönelik; doğum/ebeveyn izinlerinin hem anne hem babaya aynı oranda verilmesi veya çocukların bakımı konusunda sosyal güvenlik birimlerine fon ve görev aktaran politikaların geliştirilmesi gibi teşvik edici politikaları, kadının iş hayatındaki etkinliğini artırmıştır. Bu manada, İsveç'i diğer Avrupa ülkelerinden belirgin biçimde ayıran şey, sosyal devlet anlayışının ve cinsiyet eşitliği politikalarının iç içe geçmiş olmasıdır. Dolayısıyla, İsveç'in cinsiyet eşitliği konusundaki dönüşümünde büyük oranda sosyal devlet ideolojisi etkisi olmuştur. Özellikle işgücü/emek piyasasına etkisi belirgin biçimde "İsveç modeli"ni yaratmıştır (Hernes, 1987; Bradley, 1996). Yerli, göçmen, sığınmacı, mülteci ayırmaksızın uygulanan eşit vatandaşlık ve sosyal adalet ilkeleri marifetiyle, gerek sosyal demokrasi, gerekse cinsiyet eşitliği politikaları şekillendirilmiştir.

Kimi sosyal devlet uygulamaları, toplumsal roller, aile hayatı ve kısıtlı iş imkanları arasında sıkışıp kalmış kadınların durumunda köklü değişiklikler yaratmıştır. Bu uygulamalar arasında; örneğin, çocukların bakımı için ailelere maddi destek sağlanması, çocukların bakımı konusunda devlet bünyesinde yer alan sosyal güvenlik kurumlarından ücretsiz yardım talep edilebilmesi, kreş ve anaokulu hizmetlerinin devletçe karşılanmasına yönelik politikalar sayılabilir. Nitekim bunlar, kadınları aile hayatının tipik sorumluluklarından kısmen uzaklaştırıp, iş hayatına ve eğitime doğru yönlendirmeyi başarabilmiştir. Böylece, kadınları bu nevi sosyal devlet düzenlemeleriyle, geçen yüzyıla göre iş hayatına daha fazla teşvik edecek sosyal güvenlik politikaları geliştirilmiştir.

Özellikle İsveç Sosyal Demokrat Parti'nin (*Sveriges Socialdemokratiska Arbetare Parti*) geliştirmeye çalıştığı sosyal devlet ve cinsiyet eşitliği politikaları, ilk olarak eşit istihdam yaratabilmek için hayata geçirilmiştir. 1960'lı yıllarda hızlı biçimde büyümeye başlayan İsveç

ekonomisinin iş gücüne duyduğu ihtiyaç, eşit istihdam söylem ve politikalarının geliştirilmesinde hayli etkili olmuştur. Bu doğrultuda istihdamda cinsiyet eşitliğini teşvik eden düzenlemeler 1960-1970'li yıllarda aşama aşama hayata geçirilmeye başlanmıştır. Elbette bu siyasanın temelinde, İsveç'in gelişen sanayisinin işgücü talebinin, yalnızca İsveçli erkekler ve erkek göçmenlerle giderilemeyeceği gerçeği yer almaktadır. Zira 1960'larda altı milyon, 1970'lerde ise sekiz milyonluk İsveç nüfusunun neredeyse yarısını oluşturan kadın nüfusu aktif iş yaşamından uzak tutmak, ekonominin olumlu seyrini zora sokacak bir durum yaratacaktı. Dolayısıyla, bu yıllarda kadınları çalışma hayatına çekecek politikaların üretilmesi kaçınılmaz hale gelmiştir. Bu zorunluluk, kadınların ve erkeklerin eşit koşullarda, eşit sorumlulukla ve eşit ücretle çalışmasını destekleyen politikaların realize edilmesiyle sonuçlanmıştır.

4

IJSI 12/1
Haziran
June
2019

Bu bağlamda, 1960 ve 1970'li yıllarda çalışma hayatında cinsiyet eşitliğini geliştirmeye çalışan radikal düzenlemeler yapılmıştır. İlk etapta evli-çocuklu olan kadınların iş hayatına katılımını içeren cinsiyet eşitlikçi politikalar üretilmiştir (Gunnarsson vd., 2001: 66). Bu doğrultuda kadınların aile hayatında iş yükünü azaltan, çalışma hayatına adaptasyonuna olanak tanıyan sosyal devlet politikalarından destek alınmış ve bu politikalara yenileri eklenmiştir. Bunlar arasında; erkeklere de doğum/ebeveyn izni verilmesini, annelere doğum iznindeyken doğum izni sigortası yapılmasını, çalışan annelere çocuk sayısı ile orantılı olarak ödenen günlük çocuk-bakım yardımının artırılmasını saymak mümkündür. Bu olumlu ekonomi-politik gelişmeler, kadını sadece iş hayatına değil, başta eğitim olmak üzere sosyal hayata da aktif olarak dahil etmeyi amaçlamıştır. Keza, istihdam edilebilir olmak için önce işin gerektirdiği eğitim düzeyine sahip olmak gerekmektedir. Bu nedenle, anılan yıllarda İsveç'te temel eğitimden üniversitelere, tüm eğitim sisteminde cinsiyet eşitliğini geliştiren politikalar düzenlenmiştir.

İsveç'te kadın ve erkek rollerine ilişkin tartışmalar 1960'lı yıllarda daha detaylı incelenmeye başlanmıştır. Aynı dönemde yükselen kadın örgütlenmeleri ve temel amaçlarından biri kadın-erkek arasındaki eşitsizliğine dikkat çekmek olan kadın hareketleri, cinsiyet eşitliğine yönelik politikaların genişletilmesine destek olmuştur. Dolayısıyla, anılan dönemde temel tartışma, kadın-erkek eşitliği (*jämställdhet mellan könen*) üzerinde yoğunlaşmıştır (Korpi, 2000: 30). Nitekim bu dönemde iktidarda bulunan Sosyal Demokrat Parti (*Sveriges*

İsveç'te Cinsiyet Eşitliği Politikaları

Socialdemokratiska Arbetare Parti), yürütülen tartışmaları göz önünde bulundurmuş ve kadın örgütlerinin talep ettiği cinsiyet eşitliği politikalarını ve bu politikaları yürütecek, takip edecek devlet kurumlarını oluşturmuştur (Gornick vd., 2003).

Ancak, bahse konu cinsiyet eşitliği siyasaları daha çok sosyal adaletin sağlanması amacı taşıyan sonuçlar üretmiştir. İşçi ve sermaye, kadın ve erkek arasındaki eşitsiz güç ilişkileri kapsam dışında bırakıldığından, bu durum güç ilişkilerinde -paradoksal olarak- bir başka türlü eşitsizlik üretmeye devam etmiştir. Yapılan reformlar ve uygulanan politikalar, çoğunlukla adaletsiz biçimde aile hayatına sıkışmış, düşük sosyal ve ekonomik statüde olan kadınların kötü koşullarını hemen iyileştirememiştir. Mevcut erkek egemen zihniyet bir süre daha devam etmiştir. Sonuçta, önceki yıllara göre görece daha rahat biçimde istihdam edilebilen kadınlar, kamusal hayattan dışlanmaya bir süre daha devam etmiştir (Korpi vd., 2001: 53).

1990'lardan sonra ise, cinsiyet eşitliği daha anlamlı ve belirgin sonuçlar üretmeye başlamıştır. Nitekim 1990'lardan itibaren kadın erkek arasında sorumlulukları paylaştiran, hemen her alanda eşit haklar veren yasalarla, eşitsiz durum değişmeye başlamıştır. 2006'da İsveç Parlamentosu'nun (*Riksdag*) yaptığı bir reformla, kadın ve erkelere eşit hak, sorumluluk ve imkanların sağlanacağı yeni yasal düzenlemelere ve kamusal hayatta kadını güçlü hale getirecek düzenlemelere odaklanılmıştır. 2008 yılında ise İsveç hükümeti, bu konuda önemli gelişmelerin önünü açacak yeni politikalar üretmiştir (Rubery vd., 2013). Bunlar arasında; kadın ve erkeğin siyasi hayata hem aynı oranda hem aktif biçimde hem de doğrudan ya da toplumsal örgütler üzerinden katılabilmesi, yerel/ulusal düzeyde siyasal karar alma süreçlerine eşit biçimde katılabilmesini sağlayan önlemlerin geliştirilmesi, eşit oranda ekonomik özgürlüğü sağlayacak reformlar yapılması gibi yeni politikalar sayılabilir (Rubery vd., 2013).

İsveç'in cinsiyet eşitliği politikaları, geçen 50 yıldan fazla sürede uygulanan sosyal devlet ideolojisiyle iç içe geçmiştir. Uygulanan bu politikalar, İsveç'in cinsiyet eşitliğine dayalı ülke olarak bilinmesine ciddi katkılar sağlamış, aynı zamanda ekonomik, sosyal ve siyasal alanda cinsiyet eşitliğini geliştirmeye yönelik yeni politikaların üretilmesine zemin hazırlamıştır. Bu bağlamda, bu araştırmanın amacı, bir yandan İsveç'te cinsiyet eşitliğinin gelişimini ve kapsamını anlamaya yardımcı olacak bir arka plan sunarken, öte yandan İsveç'te

sosyal devlet anlayışının cinsiyet eşitliğine yönelik düzenlemelerin geliştirilmesine etkisini ortaya koymaktır.

1. İSVEÇ'TE CİNSİYET EŞİTLİĞİ POLİTİKALARININ ORTAYA ÇIKIŞI, ÖNEMİ VE KATKISI

İsveç'in cinsiyet eşitliği politikalarının temelinde, sanayinin iş gücü talebine cevap üretebilmek kaygısı yatmaktadır. Aynı dönemde sanayileşmeye başlayan diğer Avrupa devletlerine göre görece daha az nüfusa sahip olan İsveç, hızla gelişen sanayisinin iş gücü taleplerine ilk olarak gönüllü göçmen kabulüyle cevap vermiştir (Saraceno, 1997). 1940-1950'li yıllarda, önce diğer İskandinav ülkelerden, sonra da orta ve güney Avrupa ülkelerinden -hatta daha ucuz iş gücü yaratmak için Türkiye ve Yunanistan'dan dahi yapılan-başvuruları kabul eden politikalar geliştiren İsveç, kısa süre sonra sosyal ve ekonomik entegrasyon sorunlarıyla karşılaşmaya başlamıştır (Saraceno, 1997).

Ancak, İsveç'e dışarıdan göçle gelen ucuz iş gücünün eğitilmesi, İsveç dilini öğrenmesi, toplumla kaynaşması, iş kültürüne ve koşullarına adaptasyonu ön görülenden daha uzun zaman almış ve beklenen başarıyı sağlayamadığı gibi farklı siyasi, sosyal ve ekonomik sorunların ortaya çıkmasına yol açmıştır (Hagelberg, 2014). Dolayısıyla, gönüllü ucuz işgücü göçünün iyi bir çözüm olamayacağı anlaşılınca, ülke nüfusunun yarısını oluşturan kadınların evden uzaklaştırılması ve iş hayatına dahil edilmesi daha mantıklı, hızlı ve pratik bir çözüm olarak görülmüştür. Aynı zamanda bu çözüm, 1940'lardan bugüne cinsiyet eşitliği politikalarının derinleşerek gelişmesinin ve yerleşmesinin başlangıcı olmuştur. Bu gelişme, güçlü, etkin ve siyaseti etkileyebilen, siyasal karar alma süreçlerinde yer alabilen, ekonomik ve sosyal alanda etkili kadın örgütlerinin oluşmasına da olanak sağlamıştır. 1960'lardan itibaren dünyayı etkisi altına alan sosyal devlet politikaları İsveç'te de etkili olmuş; ancak İsveç'te, cinsiyet eşitliği tedbir ve siyaseti ile güçlenmeye başlayan feminist dalganın etkisiyle diğer Avrupa ülkelerine kıyasla cinsiyet eşitliğine daha fazla katkı sunan politikaların üretilmesiyle sonuçlanmıştır.

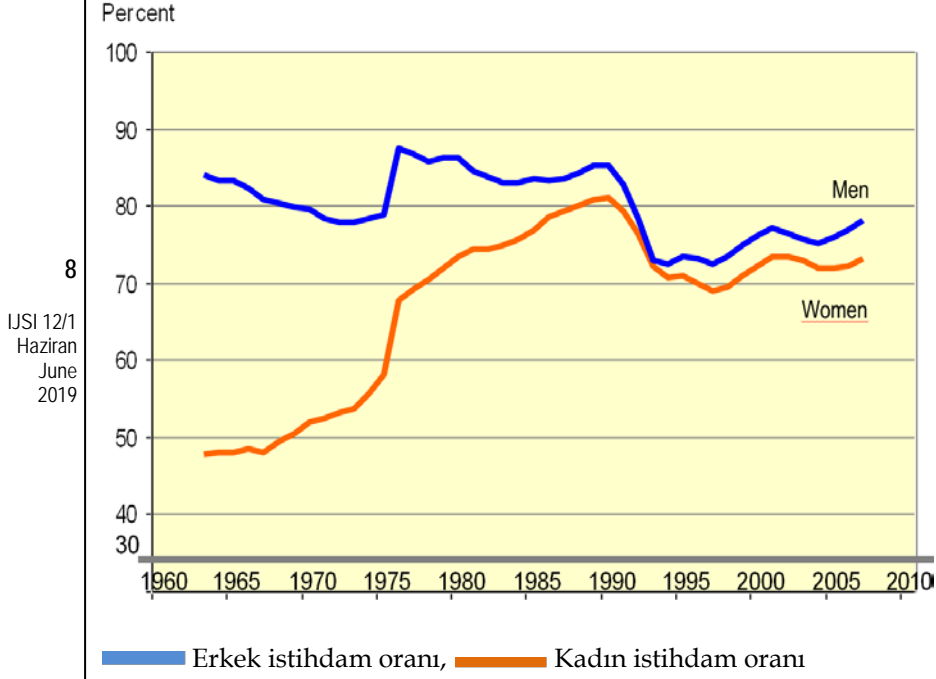
İsveç Anayasası'nın 2. maddesinde cinsiyet eşitliği belirtilmekle birlikte, 16. maddede cinsiyet eşitliğini sağlamaya yönelik idari ve

İsveç'te Cinsiyet Eşitliği Politikaları

yasal düzenlemelerin ayrımcılık sayılmayacağı düzenlenmiştir (The Constitution of Sweden, 2016). İsveç'te toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik politikalar ve düzenlemeler, demokrasinin, adaletin ve insan haklarının konusu olarak da kabul edilmektedir. Bu da, cinsiyet eşitliği düzenlemelerindeki amaç ve niyetin, kadınların toplumsal rollerini, yasal haklarını, istihdam olanaklarını ve siyasal gücünü erkeklerin sahip olduklarıyla aynı seviyeye getirmek olduğunu göstermektedir (Hagelberg, 2014). İsveç, bu amacı dört önemli noktada geliştirmeye çalışmaktadır (sweden.se/gender equality/official governmental website, 2018); ki bunlar; (1) kadının ve erkeğin eşit fırsat ve haklara sahip olması; (2) kadının ve erkeğin eşit istihdam olanaklarına sahip olması; (3) kadına yönelik dışlama, ayrımcılık ve şiddetin yasaklanması; (4) kadının siyasal temsilinin ve siyasal katılımının artırılmasıdır.

Belirtilen amaçlar doğrultusunda, 1970'li yıllarda İsveç'te kadının istihdamına yönelik olarak, ekonomi ve sosyal politika alanlarında reformlar yapılmıştır. Böylece kadınların erkeklerle aynı oranda istihdam edilebilmeleri desteklenmiştir. Buna bir örnek olarak; 1971'de yapılan ve eşlerin ortak olarak vergilendirilmesi yerine, getirilen ayrı vergilendirme sistemi gösterilebilir. Bu sayede, kadının geliri ve erkeğin geliri birbirinden ayrılmış; kadının gelirinin, erkeğin gelirlerinin bir parçası olarak anlaşılması konsepti engellenmek istenmiştir. Farklı bir örnek olarak ise, 1974'te yapılan doğum izinlerinin artırılmasına yönelik düzenleme gösterilebilir. Bu düzenleme ile hem anneye hem de babaya ebeveyn (doğum) izni verilmeye başlanmıştır. Yine bir diğer örnek de, siyasal alanda kadınların temsili ve siyasal katılımı üzerinden verilebilir. Nitekim, kadının siyasal katılımını teşvik etmek amacıyla 1970'lerden itibaren yapılan düzenlemeler sayesinde kadın parlamenter oranı % 44'e, kamu yönetiminde kadın oranı ise % 47'e yükselmiştir (www.scb.se, erişim: Ekim 2018).

Şekil 1: İsveç'te 1960-2010 yılları arasında kadın ve erkek istihdam oranları

Kaynak: Swedish Labour Force Survey (LFS, www.scb.se, 2018).

Şekil-1 incelendiğinde, İsveç'te 1960'larda geliştirilmeye başlayan cinsiyet eşitliği politikalarının kadın istihdam oranlarını arttırdığı görülmektedir. Bu artışın yaşanmasında, cinsiyet eşitliğini destekleyen; çocuk bakımı, ücretli ebeveyn izinleri, kreş hizmeti gibi diğer sosyal devlet politikalarının da etkisi oldukça fazladır. 1990'larda yaşanan düşüşün sebebi ise, İsveç'in 1995'te Avrupa Birliği üyeliği sonrası yaşadığı ekonomik sıkıntılar ve bu ekonomik sıkıntıların kadın ve erkek istihdamında yarattığı sorunlardır. Ancak, 2000'lerde bu sorunların çoğu cinsiyet eşitliğine yönelik ilave reformlarla aşılmıştır.

İsveç'in aşamalı olarak gelişen cinsiyet eşitliği politikaları, diğer sosyal devlet anlayışına dayandırılmış İskandinav ülkelerinin ve hatta diğer Avrupa ülkelerinin dahi bir adım ötesine geçer (Bergqvist vd.,

İsveç'te Cinsiyet Eşitliği Politikaları

2000). Bunun en önemli sebebi, İsveç'in diğer İskandinav ülkelerine göre daha erken ve hızlı sanayileşmeye başlaması; bunun neticesi olarak da işgücüne duyduğu ihtiyacın artmasıdır. Nitekim, 1940-1950 yılları arasında canlanan sanayinin gelişmesiyle kadının da bazı alanlarda istihdam edilmesine olanak tanıyan politikalar geliştirilmeye başlanmıştır. Kadının ekonomik anlamda önünü açan süreçlerin geliştirilmesi, kadın örgütlerini daha da güçlendirerek, bunların cinsiyet eşitliği konusunda daha kararlı adımlar atmalarını yöreklendirmiştir. Bu gelişmeler üzerine kadının daha geniş iş alanlarında önünü açan politikalar geliştirilmiş ve bu süreç kadının lehine genişleyerek devam etmiştir.

1960'lardan itibaren, sosyal devlet anlayışının güçlenmesiyle birlikte, doğum izni, çocuk yardımı ve babaya da sorumluluk yükleyen düzenlemelerle kadının ev ve iş hayatını kolaylaştıran politikalar hızlandırılmıştır. Dolayısıyla, İsveç'te cinsiyet eşitliği politikalarının temelinde sanayinin gelişmesi ve güçlü sosyal devlet anlayışı yer almaktadır. Özellikle çocuk bakımı yardımları ve uzun süreli ücretli doğum izin düzenlemeleri İsveç'te cinsiyet eşitliği politikalarını çok ileri bir noktaya taşımıştır. İsveç'in sosyal devlet anlayışına dayandırılmış cinsiyet eşitliği politikaları, böylece ekonomik ve sosyal hayatın tamamlayıcı ögesi haline gelmiştir.

Bu konuda diğer Avrupa Birliği devletlerine örnek olarak sunulan İsveç'in üstünlüğü hala aşılabilmiş değildir. Bununla birlikte, İsveç'te cinsiyet eşitliği politikalarının, kadını toplumsal, ekonomik ve siyasal hayatta çok önemli yerlere taşıdığı net bir biçimde kabul edilmekle birlikte, cinsiyet eşitliğinin sağlanmasına yönelik tartışmaların sürdüğünü belirtmek gerekmektedir. Çünkü bugüne kadar üretilen cinsiyet eşitlik politikaları yeterli görülmeyip kimi açılardan eleştirilebilmektedir. Örneğin, hala kadınlar çalışma hayatında erkeklere nazaran görece daha az ücretler alabilmekte; mecliste kadın temsilcilerin sayısı fazla olmakla birlikte yeterli kabul edilmemekte ve hala kadınlara yönelik sosyal ve ekonomik ayrımcılık uygulamaları söz konusu olabilmektedir.

1995'te Avrupa Birliği'ne giren İsveç'in o yıllardaki temel tartışmalarından birisi, Avrupa Birliği'ne dahil olma durumunda, Birliğin yasal mevzuatına uymak zorunda kalacak İsveç'in cinsiyet eşitliği politikalarını nasıl muhafaza edeceği üzerine idi (Sainsbury, 1999). Zira Avrupa Birliği'nin cinsiyet eşitliğine yönelik yürüttüğü

politikalar ve ortaya koyduğu sonuçlar İsveç'in çok gerisinde idi (Sainsbury, 1999). Öyle ki, Avrupa Birliği'ne girmeden önce İsveç hükümetinin halkın bu konudaki görüşlerini almak amacıyla ulusal çapta yaptığı ankette kadınların % 40'ı, erkeklerin % 34'ü Avrupa Birliği'ne girilmesi halinde İsveç'in cinsiyet eşitliği düzenlemelerinin olumsuz etkileneceğini belirtmişlerdir (Bergqvist vd., 2000). Nitekim, İsveç Avrupa Birliği'ne girdikten sonra Economic and Monetary Union birliğine dahil olmayarak Euro kullanmayı reddetmiştir. Ancak buna rağmen, ekonomisi olumsuz etkilenmiş ve başta kadının ve sonra da erkeğin gelir ve iş koşullarında kötüye gidişler yaşanmıştır. O dönemde buna çözüm olarak, İsveç Eşit Fırsat Yasası (Swedish Equal Opportunities Act) (Riksdagens, 1997) yürürlüğe sokulmuş; bu yasa sayesinde istihdam ve gelirden cinsiyet eşitsizlikleri sıkı kontrollere tabi tutulmuştur. Bu yasa, iki önemli düzenlemeye dayandırılmıştır; ilki ayrımcılık yasağı, ikincisi iş yaşamında cinsiyet eşitliğini arttıran aktif önlemlerin alınmasıdır (Singh, 1998).

Günümüzde İsveç halen cinsiyet eşitliğinin geliştirilmesine yönelik politikalar takip etmekte ve geliştirmektedir. Avrupa Birliği üyeliği ve son yıllarda dünya ekonomi-politik konjonktüründe yaşanan olumsuz gelişmelerden az da olsa etkilenen İsveç, sosyal devlet anlayışını ve dolayısıyla da cinsiyet eşitliği politikalarını sürdürmeyi yavaşlatmamıştır. Bu anlamda, İsveç'in bu konuda dünyada sahip olduğu haklı ünü koruma eğiliminde olduğu söylenebilir. Bugüne kadar yürütülen cinsiyet eşitliği politikalarının önünün açılmasına destek vermiş olan kadın örgütleri ise, İsveç'in sosyal ve siyasi hayatında hala oldukça etkin bir biçimde yer almaktadır. Bu gelişmeler, bir yandan İsveç'in uluslararası alanda feminist bir ülke olarak konumlandırılmasına katkı sunarken, öte yandan da ülkenin sosyal ve ekonomik anlamda da gelişimini desteklemektedir.

Bununla birlikte, cinsiyet eşitliğinin İsveç'e tek katkısının bu olduğunu iddia etmekte mümkün değildir. Nitekim, öncelikle istihdamda, eğitimde ve siyasi hayatta kadınları aktif hale getirmeyi amaçlayan cinsiyet eşitliği politikaları, ilk olarak İsveç'in işgücü ihtiyacını karşılamaya bir hayli katkıda bulunmuştur. Bu durum İsveç'in, aynı zamanda Almanya gibi göçmen sorunlarıyla boğuşan bir ülke haline gelmesini de engellemiştir (Rees, 1998). Eğitimde ise, cinsiyet eşitliği politikaları marifetiyle daha eğitilmiş bir nüfus yaratılmıştır. Nitekim günümüzde vasıfsız işlerde istihdam edilen İsveçlilerin oranı oldukça düşüktür (Detaylı bilgi için bkz. Swedish

official statistic web sitesi; www.scb.se). Böylece İsveç, istihdamda uyguladığı cinsiyet eşitliği siyasaları sayesinde diğer Avrupa ülkelerine kıyasla ekonomik olarak da üstünlük elde etmiştir. Böylece, 1930'larda fakir bir köylü toplumu olan İsveç bugün gelişmiş bir enformasyon toplumu haline gelmiştir. Siyasal alanda ise, cinsiyet eşitliği politikalarıyla demokrasi tartışmalarını geliştiren İsveç, günümüzde dünyanın en demokratik ülkeleri arasında yer almaktadır (Bergqvist vd., 2000). Ekonomisi, demokrasisi ve kadınların temsilinde gösterdiği başarıları ile gerek Avrupa Birliği devletleri arasında, gerekse uluslararası arenada örnek alınan bir ülke konumuna gelen İsveç'in cinsiyet eşitliği politikaları, İsveç'i neredeyse yüz yıl önceki konumun çok ötesine taşımakla kalmamış; Londra merkezli düşünce kuruluşu The Legatum Institute'un ülkeleri ekonomik kalite, iş ortamı, yönetim, eğitim, sağlık, güvenlik, kişisel özgürlük ve doğal ortam gibi birçok kategoriye göre değerlendirdiği ve "En Mutlu, Sağlıklı, Zengin ve Gelişmiş" ülkelerin sıralandığı 2017 Küresel Refah Endeksi'nde tüm dünya ülkeleri arasında 5. sırada yer almıştır (Detaylı bilgi için bkz. <https://www.prosperity.com/>).

2. İSVEÇ'TE CİNSİYET EŞİTLİĞİ POLİTİKALARININ HUKUKSAL VE TARİHSEL GELİŞİMİ

İsveç'te cinsiyet eşitliği politikaları, yoğun biçimde toplumsal yaşamı düzenleyen yasal normlarla hayata geçirilmiştir (Svensson, 2005). Bir kısmı, kadının iş hayatından ve toplumsal hayattan dışlanmasının engellenmesi şeklinde doğrudan ayrımcılık karşıtı yasalar üzerinden; diğer bir kısmı, kadına yönelik şiddet, tecavüz, taciz gibi yasaklanan toplumsal suçların cezalarını ağırlaştıran yasalar üzerinden; bazıları ise, doğum izin süresinin uzatılması, erkeğe de kadınla aynı süre doğum izni verilmesi, çocuk bakım ücretinin hem anneye hem de babaya ödenmesi, ücretsiz olarak sunulan diğer çocuk bakım hizmetleri gibi doğrudan sosyal devlet politikaları üzerinden uygulanmıştır.

İsveç'te cinsiyet eşitliği, ilk etapta kadının ekonomik olarak bağımsızlaştırılması ve bireysel olarak desteklenmesi olarak anlaşılmıştır. Bu algı çerçevesinde çıkarılan 1980 tarihli ilk Cinsiyet Eşitliği Yasası'nda (Sex Equality Act) kadının ekonomik olarak bağımsızlaşmasına, istihdam edilebilirliğine olanak tanıyan sosyal devlet politikalarından etkilenmiş birçok düzenleme yer almıştır

(Nyfjäll vd., 2004). Bunun yanında, kadının eğitime erişimini de kolaylaştıran düzenlemeler de yine bu yasa kapsamında ele alınmıştır. Cinsiyet eşitliği yasası, 2009'da çıkarılan genel ayrımcılık yasasıyla (General Discrimination Act) birleştirilerek daha da kuvvetlendirilmiştir. Bu yasa ile cinsiyet eşitliğine ilişkin uygulamayı takip edecek, eşitsiz bir durum oluştuğunda müdahale edecek ve gerekli önlemleri almaya yetkili olacak bir Cinsiyet Eşitliği Ombudsmanı (2009) oluşturulmuştur (Gender Equality Ombudsman). Bu çerçevede, İsveç'te cinsiyet eşitliğinin sağlanması için çıkarılan yasalar şu amaçlara dayandırılmıştır (bkz. jumstalldhetsmyndigheten.se):

12

IJSI 12/1
Haziran
June
2019

- Kadın ve erkeğin eşit güçte ve etkide olması: Aktif vatandaşlık ve karar alma süreçlerinde yer alabilmede kadın ve erkeğin eşit hak ve fırsatlara sahip olması.
- Ekonomik cinsiyet eşitliği: Kadının ve erkeğin eşit ücret ve çalışma koşullarına ve iş fırsatlarına sahip olması.
- Eğitimde cinsiyet eşitliği: Kadın ve erkeğin eğitimlerinde eşit hak ve fırsatlara sahip olması.
- Sağlıkta cinsiyet eşitliği: Kadın ve erkeğin sağlıklı bir yaşam için eşit hak ve fırsatlara sahip olması.
- Kadına yönelik ayrımcılık, dışlama ve şiddetin yasaklanması.

İsveç'te Cinsiyet Eşitliği Politikaları

Tablo 1: İsveç'in Cinsiyet Eşitliğine Yönelik Düzenlemelerine Tarihsel Bakış

Yıllar	Yapılan Düzenlemeler
1800'ü yıllar	1845- Eşit miras hakkı 1846- Boşanmış, bekar ve dul kalmış kadınlara el işlerinde ve bazı ticari işlerde çalışma izni verilmesi 1859- Kadınların kimi eğitim pozisyonlarına sahip olabilmesi 1864- Karısına şiddet uygulayan kocaların yasal haklarını kaybetmesi 1870- Kadınların ilkokul diploması almaya hak kazanması 1873- Kadınların bazı disiplinlerde eğitim/derece alabilmeleri 1874-Bekar kadınların kendi gelirlerini kontrol edebilme hakkını elde etmesi
1900-1930	1901- Kadınların dört hafta ücretsiz doğum izni alma hakkı verilmesi 1919- Kadınlara yerel seçimlerde seçme-seçilme hakkı verilmesi 1921- Kadınlara genel seçimlerde seçme-seçilme hakkı verilmesi Evli kadın ve erkeklere evlilikleriyle ilgili eşit haklar verilmesi 1922-Genel seçimlerde seçilmiş beş kadın milletvekilinin parlamentoya girmesi 1925- Kadınların erkeklerin çalışabildiği işlerde çalışabilmesi 1927- Kadınların ortaokula gidebilmesi
1930-1940	1931- Kadınlara annelik sigortası sağlanması 1935- Kadınlara erkelerle eşit emeklilik hakkı tanınması 1938- Kadınlara çocuk bakımı konusunda yardım hizmetlerinin verilmesi 1939-Çalışma hakkı kazanmış kadının hamilelik, çocuk doğurma veya evlilik gibi gereçlerle işten çıkarılmasının yasaklanması
1940-1950	1947- İlk kadın bakan "Karin Kock" 1947- Çocuk bakım ödeneğinin kabul edilmesi
1950-1960	1950- Kadına ve erkeğe çocuklarının bakımı konusunda eşit sorumluluğun verilmesi 1951- İsveçli kadınların bir yabancıyla evlenmesi durumunda vatandaşlığı kaybetmemeleri 1955- Çalışan kadına doğum izninde (ilk üç ay) maaş ödenmeye devam etmesi 1958- Kadınların din görevlisi olabilmesi
1960-1970	1964- Doğum kontrol haplarının kullanılmasının onaylanması 1965- Evlilik içinde tecavüzün cezası hayli ağır bir suç haline gelmesi 1969- Zorunlu eğitim sürecinde kız öğrencilere eşit haklar verilmesi
1970-1980	1971- Kadına ve erkeğe ayrı gelir vergisi ödeme zorunluluğunun getirilmesi 1974- Kadına ve erkeğe ayrı çocuk bakım ücreti ödenmesi 1975- Kürtaj yaşağının kalkması 1976- 25 yaşını doldurmuş kadınlara toplumsal örgütlere katılma hakkı verilmesi 1977- Kadınların meslek örgütlerine (sendika) katılabilmesi 1979- Küçük çocuğu olan kadınlara ve erkeklere günde 6 saat mesai sınırı getirilmesi

13

IJSl 12/1
Haziran
June
2019

Tablo 1: (Devamı)

1980-1990	1980- Kadınlara iş hayatında uygulanan cinsiyet ayrımcılığını suç kabul eden yasanın kabulü 1982- Evlendikten sonra erkeğin soyadını alma zorunluluğunun kalkması 1983- Kadın işçi ve sendika arasında erkek işçilerle eşit şartlarda sözleşme yapılabilmesi 1985- Cinsiyet eşitliğinin desteklenmesinin kural haline getirilmesi 1987- Evli çiftlerin evlilik sonrası kazanılan mallarda eşit haklarının olması 1989- Cinsiyet eşitliğinin kadın ve erkekler için eşit fırsatlar yaratmasını sağlayacak düzenlemelerin kabulü
1990-2000	1992- Yeni Cinsiyet Eşitliği Yasası 1994- Cinsiyet Eşitliği Yasası'nın revize edilmesi 1995- İsveç'in Avrupa Birliği Üyeliği 1997- İlk kadın piskopos 1998- Kadına şiddeti yasaklayan yasanın kabulü
2000-2010	2001- Cinsiyet Eşitliği Yasası'nda yer alan düzenlemelerin kadınların gücünü arttıracak biçimde yeniden düzenlenmesi 2002- Doğum izin süresinin uzatılması 2005- Cinsel suçların cezalarının ağırlaştırılması 2006- Cinsiyet eşitliğinin geliştirilmesine yönelik yeni reformların yapılması 2007- Aynı cinsiyetlerin birlikteliklerine karşı şiddetin yasaklanması 2008- Yerel düzeyde cinsiyet eşitliği gözetme görevinin yerel yönetimlere bırakılması
2010-2016	2012- Cinsiyet eşitliğini içeren istatistiki verilerin İsveç'in resmi istatistik biriminin web sayfasında yayınlanması 2013- Kadına şiddetin/tecavüzün cezalarının ağırlaştırılması 2014- Cinsiyet eşitliğinin sağlanmasında Kadın Hakları Nordik Forum'un oluşturulması 2015- İsveç hükümetinin cinsiyet eşitliğinin geliştirilmesi konusunda oluşturduğu birim sayısını artırması (18'den 41'e)

14

IJSI 12/1
Haziran
June
2019

Tablo 2: İsveç'te Yıllara Göre Kadın-Erkek Nüfusu

Yıllar	Kadın	Erkek
1900	2630	2506
1925	3081	2973
1950	3535	3506
1975	4127	4081
2000	4490	4393
2017	5038	5083

Kaynak: Sweden's Official Statistics, www.scb.se. (Erişim Tarihi: 30.07.2018).

3. EĞİTİMDE CİNSİYET EŞİTLİĞİ POLİTİKALARI

İsveç'te ilkokuldan üniversiteye değin eğitim -fark gözetmeksizin- herkese ücretsizdir. Bu durum, kadınların üniversiteler dahil her çeşit okula kayıt yaptırarak eğitim alabilmesini hayli kolaylaştırmıştır. Bu sayede, 1970'lerden günümüze değin kız öğrenci sayısı erkek öğrenciler kadar artmıştır (Jönsson, 1992). Annesi ve babası çalışan 1-5 yaş arası çocukların temel eğitimi ve günlük bakımını belediyeler üstlenmişlerdir. *Förskola* olarak adlandırılan kreşlerde, çalışan ebeveynlerin çocuklarına, her kesimin geliriyle orantılı olarak belirlenen düşük ücretler karşılığında bakılmaktadır. Benzer biçimde 6-13 yaş arası çocukların okul saatleri öncesi ve/veya sonrası bakımları, yine belediyelerin sorumluluğunda yürütülen merkezlerde çok düşük ücretlerle yürütülmektedir. Böylece çalışan anne-baba, hem işine devam edebilmekte hem de çocuklarının temel eğitimi ile günlük bakım, spor ve diğer olabilecek tüm sosyal aktivitelerini çok düşük ücretlerle karşılayabilmektedirler.

İsveç'te -eğitimi de kapsayacak biçimde- cinsiyet eşitliğini vurgulayan söylem ve reformlar 1961'den itibaren hızla gelişmeye başlamıştır (Lundqvist, 1999). Özellikle kadın örgütlerinin güçlenmeye başlamasıyla, ekonomik, sosyal ve siyasal alanlarda kadının rolü tartışılmaya başlanmıştır. İsveç Eğitim Bakanlığı tarafından 1978'de hazırlanan eğitimde cinsiyet eşitliği projesinde, her bir sınıfta kız ve erkek öğrencilerin sayısının eşit olmasının gözetilmesi, olabildiğince kız ve erkek öğrencilerin ders dışındaki spor ve sanat aktivitelerine beraber katılımına dikkat edilmesi ve eğitimcilerin kız ve erkek öğrencilere eşit yaklaşım içinde olmalarının önemi vurgulanmıştır (Hedlin, 2013).

Eğitimde cinsiyet eşitliği, bir ülkenin ekonomik gelişmişliği ve refah düzeyi ile yakından ilgilidir. Bu bağlamda, İsveç'in eğitimde cinsiyet eşitliğini teşvik eden politikalar yürütmeye gayret etmesi makul görünmektedir. Ancak, 1990'lara kadar kız öğrencilerin sayısı, erkek öğrencilerin gerisinde kalmıştır. Bunun önemli sebeplerinden birisi, özellikle kırsal kesimlerde yaşayan kız öğrencileri destekleyecek yasal düzenlemelerin ve politikaların yetersizliğidir. Başka bir sebep ise, mevcut cinsiyet eşitliği düzenlemeleri ile politikalarının yeterince etkin uygulanamamasıdır (Hedlin, 2013). Özellikle göçmen ailelerin kız çocuklarının temel eğitime ulaşmada sorunlarla karşılaştığı görülmektedir (Hedlin, 2013). Bu çocukların hem okula başlama hem

de okulda başarılı olabilmeye kimi sorunları bulunduğu dikkat çekmektedir.

İsveç hükümeti, bu konuda mevcut sorunları çözebilmek için 2008 yılında okullarda cinsiyet eşitliğini destekleyici -110 milyon SEK'lik geniş bir bütçe ile yeni bir düzenlemeyi yürürlüğe koymuştur (Högskoleverket, 2008). Buna göre, her okulda cinsiyet eşitliğini gözetmekle sorumlu olacak cinsiyet eşitliği komiteleri oluşturulmuştur. Bu komite, sadece okul içinde değil, okul dışında da kız öğrencilerin okula gelmesini ve eşit biçimde eğitim almasını sağlayacak her türlü tedbiri almaya yetkili kılınmıştır (Högskoleverket, 2008). Ayrıca bu komitelere, öğrenciler ve öğrenci velileri için kadının ve erkeğin geleneksel rollerine ilişkin ön kabulleri ortadan kaldıracak projeler ve seminerler düzenleme yetkileri de verilmiştir. Bunun yanında anılan komitelere, okul müfredatlarında cinsiyet eşitliğini destekleyecek önlemleri alma ve öğretmenler dahil yetkililere öneriler sunma gibi ilave görevler de verilmiştir.

Bu etkili düzenlemenin yanında, 2009 ve 2010 yıllarında eğitimde cinsiyet eşitliğine ilişkin bir takım ek düzenlemeler getirilmiştir (Pringle, 2009). Bu bağlamda, öğrencilerin her türlü cinsel istismarına ilişkin sıkı önlemler alınmış; bu konuda ailelere ve öğretmenlere seminerler verilmiştir. Okul müfredatlarında kız ve erkek öğrencilere kadına veya erkeğe yönelik olarak bilinen el sanatları ve spor derslerinde kız ve erkek öğrencilerin birlikte yer alması zorunlu hale getirilmiştir. Bunlar arasında; örneğin erkek öğrencilerin de örgü, dikiş gibi el sanatları derslerini almaya özendirilmesi ya da kız öğrencilerin erkek baskın diğer spor dallarında ders almasının özendirilmesi gibi tedbirler sayılabilir. Bunlar dışında, öğrencilere verilen temel ve yardımcı ders kaynaklarının cinsiyet eşitliğine zarar vermeyecek nitelikte olması ve bunun denetiminin cinsiyet eşitliği komitelerine bırakılması düzenlenmiştir. Tablo-3'te 2017 yılında İsveç'teki kız ve erkek öğrenci sayıları gösterilmiştir. Tablo verilerine bakıldığında birbirine çok yakın olan kız ve erkek öğrenci sayılarının, eğitimde uygulanan cinsiyet eşitliği politikalarının azımsanmayacak nitelikte olduğunu gösterdiği söylenebilir.

Tablo 3: 2017 Yılında İsveç'te Kız ve Erkek Öğrenci Sayıları

Yaş	Sayı	
	Kız	Erkek
12-15	208 700	221 300
16-18	150 000	163 000
Toplam	358 700	385 000

Kaynak: National Agency for Education, Sweden's Official Statistics, (www.scb.se).

4. İŞGÜCÜNDE CİNSİYET EŞİTLİĞİ POLİTİKALARI

20. yüzyılda İsveç'te kadının -başta sosyal devlet politikalarıyla değişmeye başlayan rolü, günümüzde halen devam etmektedir. Şekil-2'de görüldüğü üzere, kadınların kamu ve özel sektörde işgücüne katılım oranları % 70'lerin üzerinde olmuştur. Kadınların istihdamına ilişkin en dramatik değişim ise, 1970'lerde yaşanmaya başlamıştır. Bu dönemde, özellikle kadın örgütlerinin yoğun baskısının da etkisiyle kadınların istihdam edilebilmesini kolaylaştıran yasal düzenlemeler kadının işgücü pozisyonunu güçlendirmiştir. Hatta bu durum, günümüzde özellikle kamu sektöründe kadın çalışan sayısının, özel sektöre göre daha fazla olduğu İsveç'i, diğer Avrupa devletleri arasında kadın istihdam oranının en yüksek olduğu ülke konumuna taşımıştır (Wikman, 2005).

Doğum sonrası iş kaybetmeyi önleyen, üstüne doğum izin süresini uzatan ve bu sürede anneye ve babaya çocuk yardım ücretlerini artıran yasal düzenlemeler, iş hayatında kadının yerini sağlamlaştırmaya yardım etmiştir. Nitekim İsveç, annenin yanında babaya da çocuk ücreti ödeyen ilk ülke olmuştur (Magnusson, 2000: 28). 1980'li yıllarda, kamu başta olmak üzere, özel sektöre de kadın istihdamında kotalar getirilmiştir. Hemen her pozisyonda kadın adayların başvuruları kabul edilmeye başlanmıştır.

İsveç'te işgücünde cinsiyet eşitliği politikaları iki biçimde algılanmıştır: ilki, kadınların iş ve aile hayatındaki sorumluluklarını dengeleyici politikalar geliştirmek (çocuk bakımı gibi), ikincisi, iş piyasasını, daha fazla kadın istihdamına hazır hale getirmek (kadın çalışan kotasının artırılması gibi). Bu konuda cinsiyet eşitliğini gözetme, gerekli denetim ve düzenlemeleri yapma yetkisi Ombudsman'a verilmiştir.

Kadının aile hayatındaki sorumluluğunu azaltan ve işgücüne konsantrasyonunu artıran düzenlemeler daha çok sosyal devlet politikalarıyla geliştirilmiştir. Örneğin, 1974'te yapılan bir reformla, kadın ve erkeklere doğum izni 480 gün olarak verilmeye başlanmıştır. Bu iznin 390 gününde maaşın % 80'i ödenmeye devam etmiş; kalan 90 gün için ödenecek oran ise, doğum izninde olan çalışanın hayat koşullarını ciddi biçimde aksatmayacak biçimde, işverenlere bırakılmıştır (Nyberg, 2007). Bu konuda verilebilecek bir başka örnek, çalışan kadınların çocuklarını gelirleriyle orantılı olarak belirlenen ücretlerle yerel yönetimlerin sorumluluğundaki kreşlere bırakabilmelerine olanak sağlanmasıdır.

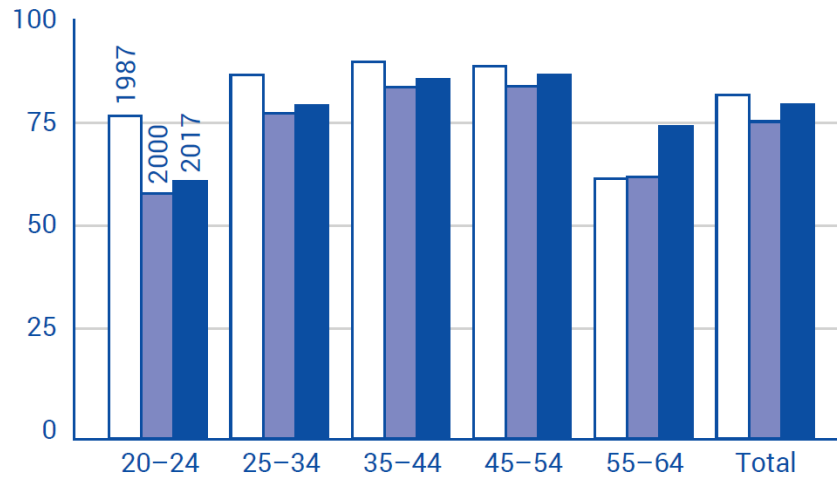
Diğer Avrupa ülkeleriyle kıyaslandığında İsveç'te kadın ve erkek istihdam oranları hemen hemen birbirine yakındır (Detaylı bilgi için Bkz. Gender Statistics in Sweden, www.scb.se/gender-statistics). Nitekim, 1960'larda canlanmaya başlayan İsveç ekonomisinin, 1970'lerde işgücüne duyduğu ihtiyaç daha da artınca, kadınların istihdam edilebilir koşullara getirilmesi tartışılmaya başlanmıştır. Özellikle dokuma ve tekstil sanayi ile başlayan kadın istihdamı, daha sonra demir-çelik, gemi inşa gibi erkek baskın iş alanlarına doğru genişletilmiştir (Gonäs vd., 2015). Bu döneme kadar ki örneğin 1930'larda kadın istihdam oranı % 30 civarında idi, epey düşük olan kadın istihdam oranları 1960'larda hızla yükselmeye başlamıştır. Bu yükselişte sosyal devlet politikalarıyla birleşen birçok düzenlemenin katkısı yadsınamaz düzeydedir. Öyle ki, 1974 ekonomik krizinde bile kadınları iş hayatına özendirilen düzenleme ve reformlardan geri adım atılmamıştır.

1980'lerde küreselleşmeyle birlikte, sanayinin yerini almaya başlayan hizmet sektörüyle kadınların işgücüne katılımı daha da artmıştır. Şekil-2'de görüldüğü üzere, 1987'de hemen her yaş grubundan kadın istihdam oranları % 75'lerin üzerine çıkmıştır.

İsveç'te Cinsiyet Eşitliği Politikaları

1990'larda İsveç'te yaşanan ekonomik durgunluk dönemlerinde hem kadın hem de erkeklerin istihdamında düşme yaşanmıştır. Bu durgunluk, hizmet sektöründe 200,000 iş pozisyonunda işten çıkarmalarla sonuçlanmıştır (Gonäs vd., 2015). Ancak bu olumsuz durum, kadınları iş hayatından çekip ev yaşamına hapsedmemiş; bilakis kadınlar, bu süreçte yarı zamanlı işlerle istihdam edilmeye devam etmişlerdir.

Şekil 2: İsveç'te Kadınların 1987-2017 Yılları Arasında Belirtilen Yaş Aralıklarında Yüzdellik İstihdam Oranları

Kaynak: Labour Force Surveys (LFS), Statistics Sweden, (www.scb.se).

5. KADININ TEMSİLİNDE CİNSİYET EŞİTLİĞİ POLİTİKALARI

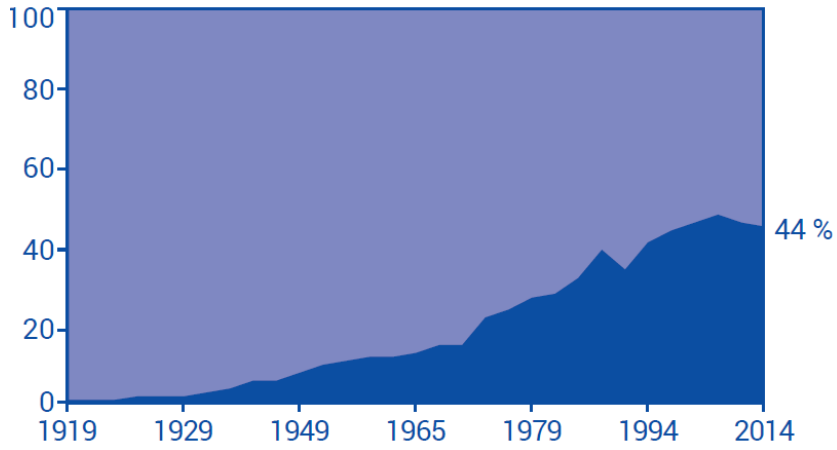
Son yıllarda 50'den fazla devlet, genel seçimlerde siyasi partilere kadın kotasını zorunlu kılan uygulamaları yürürlüğe sokmuştur. Tarihsel gelişimlerine bakıldığında kadın vekillerin sayısında en derin artışın yaşandığı ülkeler İskandinav ülkeleri (İsveç, Norveç, Danimarka, Finlandiya) olmuştur. Bu bağlamda İsveç, kota uygulamasını başlatan öncü devletlerden biri olmuştur (Gonäs vd., 2015). İsveç'te 1980'de başlatılan kota uygulamasıyla kadın vekil sayısı bir anda %20-30'lara yükselmiştir. Bu yıllarda en fazla kadın

milletvekili olan ülke İsveç olmuştur (Freadenvall, 2003). İsveç'te 1970'lerde etkili olan kadın örgütleri, kadının birçok alandaki pozisyonunun güçlenmesinde etkin bir rol oynamıştır. Örneğin, 1960'larda kadın vekil sayısı en çok %10'larda iken, 1974 genel seçimlerinde bu oran %21'e çıkmıştır.

Kadın milletvekili sayısı hemen her dönem yapılan genel seçimlerde katlanarak artmıştır. İlk olarak Yeşil Parti (Green Party/Miljöpartiet), Sosyal Demokrat Parti ve Sol Parti (Left Party) kadın kotası uygulamasını kendi partilerinde uygulamaya başlamışlardır. İlk olarak Yeşil Parti 1981'de, Sol Parti 1987'de kadın vekil kotasına başlamışlardır. Yeşil Parti, ilk olarak % 40 kadın kotası uygulaması ile başlamış; 1997'de ise kota %50'e genişletilmiştir. Sol Parti ise, benzer biçimde %40 kotasıyla başlamış; 1993'te kotayı %50'ye çıkarmıştır. Sosyal Demokrat Parti ise, 1987'de %40 kotası koymuş; 1990'da kotayı %50'ye yükseltmiştir (Freadenvall, 2003).

Şu ana kadarki en güncel verilere dayanan ve İsveç'in resmi istatistik biriminden (SCB) alınan Şekil-3'te de görüldüğü gibi, İsveç'te yıllara göre kadın milletvekili oranlarının yüzdeleri sürekli biçimde artış göstermiştir.

Şekil 3: Yıllara Göre Kadın Milletvekili Sayıları

Kaynak: General elections, Statistics Sweden (www.scb.se).

İsveç'te Cinsiyet Eşitliği Politikaları

Bu sürekli artışın temelinde üç önemli etken yer almaktadır. Bunların ilki, İsveç'in kurumsal yapısının değişmesinin, 1930'lu yıllarda İsveç'te hakim olmaya başlayan sosyal demokrat ideoloji, yeni ve farklı birçok yeni kamu örgütleri ve oluşacak yeni sistemi düzenleyen farklı yapı ve düzenlemelerin gelmesine yol açmasıdır. Bu durum, parti ideolojisinden iç düzenlemeler ile bunların işleyişine ve hatta seçim yasasına kadar alışıldık olanı büyük bir dönüşüm içine sokmuştur. Siyasi partilerin karakterinde meydana gelen bu değişimler kadınların da parlamentoya katılımını gerektirmeye başlamıştır. Bu gerekliliği destekleyen ve ikinci unsur olarak vurgulanabilecek gelişme; elbette sosyal demokrat ideolojinin İsveç'te geliştirdiği sosyal devlet anlayışı ve kadının sosyo-ekonomik konumunun değişimidir. Üçüncü faktör ise; kültürel faktörler, cinsiyet eşitliği politikaları, pozitif ayrımcılık ve kadının toplumsal rolüne ilişkin yapılan reformlardır.

SONUÇ

İsveç'te cinsiyet eşitliği politikaları, 1970'li yıllarda kadına, sosyal bir devlet olmanın gereği olarak da verilen, genişletilmiş sosyal ve ekonomik haklarla birlikte hayata geçirilmeye başlanmıştır. İlk olarak, kadının iş gücüne katılımına olanak tanıyan politikalar üretilmiş, bununla bağlantılı olarak kadının aile sorumlulukları devlet destekli sosyal politikalarla azaltılmıştır. Yapılan yasal düzenlemelerle anneye ve babaya aynı oranda verilen doğum izni ve çocuk bakım ücreti babayı da ev ve çocuk bakımında sorumluluk almaya itmiştir. İşgücüne katılmak isteyen kadına, işini kaybetmeden kullanabileceği uzun süreli doğum izinleri, çocuk yardımı, kreş yardımı, çocuk sayısına göre bakım giderleri yardımı gibi birçok konuda sosyal devlet ilkelerini de kapsayan haklar sunulmuştur. Kadının aile hayatındaki sorumluluğunun azaltılmasının ya da paylaşılmasının ardından kadını işgücü piyasasına entegre edebilecek düzenlemeler yapılmıştır. Erkek mesleği/işi olarak görülen kimi alanlar kadınların istihdamına açılmaya başlanmıştır. İşgücü piyasasında cinsiyet eşitliği politikaları geliştirilmiş ve bağlayıcı kurallara bağlanmıştır. Böylece, kadın istihdam etmek zorunda kalan kamu ve özel sektör birimleri cinsiyet eşitliğinin yerleşmesine destek vermişlerdir.

İsveç'te cinsiyet eşitliği, ilk etapta kadının işgücüne katılımı olarak algılanmıştır. Bu algılamının temelinde sosyal devlet anlayışının yanı sıra, İsveç'in büyümeye başlayan sanayisinin işgücüne duyduğu

ihtiyaç belirleyici faktör olmuştur. Daha sonra, cinsiyet eşitliği politikaları eğitim, sağlık ve siyasi temsile doğru genişletilmiştir.

İsveç'te cinsiyet eşitliğine ilişkin politikalar günümüzde hala revize edilerek sürmekle birlikte, ortaya çıkan olumlu tablo dikkat çekicidir. Bugün birçok iş alanı eşit biçimde kadın ve erkek istihdamına açılmıştır. Eğitim alanı kız ve erkek öğrenci sayıları birbirine oldukça yakındır. İsveç'teki üniversite hariç diğer okullarda oluşturulan cinsiyet eşitliği komiteleri ile eğitimde cinsiyet eşitliğine ilişkin düzenlemeler hayata geçirilmiştir. Bunun dışında, hemen tüm toplumsal alanda cinsiyet eşitliğini gözetme ve gerekli önlemleri alma görevi Cinsiyet Eşitliği Ombudsman'ına verilmiş; böylece cinsiyet eşitliğine ilişkin düzenlemelerin uygulanması ve önlemlerin alınması şansa bırakılmamıştır.

İsveç'te kadınların istihdam oranları % 70'lerin üzerine çıkmıştır. Kadın milletvekili sayısı ise, diğer Avrupa ülkelerine göre daha fazladır. Öyle ki, Dünya Bankası verilerine göre İsveç'te kadın milletvekili oranı % 44, bu oran Avrupa Birliği Parlamentosunda %28, Amerika'da %22 civarındadır (Detaylı bilgi için Bkz. Datatopics.worldbank.org/gender/).

Sonuç olarak, bu araştırmada cinsiyet eşitliği bakımından incelemesi yapılan İsveç örneği, günümüzde modern bir ülkede demokrasi, temel hak ve özgürlükler, sivil toplum ve vatandaş katılımı alanlarında yapılan tüm topluma şamil hukuki düzenlemelerin çağdaş, akılcı ve eşitlikçi olduğu ölçüde, ilgili ülkenin sosyal refah ve yaşam kalitesi ile sürdürülebilir kalkınmasının o denli olumlu etkilediğini göstermesi bakımından dikkate değerdir.

KAYNAKÇA

- Bergqvist, Christina; Jungar, Ann-Cathrine (2000). "Adaptation or Diffusion of the Swedish Gender Model?", Hantrais, Linda (Der.). *Gendered Policies in Europe*, Palgrave Press, 160-179.
- Blackburn, Sheila, (1995). "How Useful Are Feminist Theories of the Welfare State?". *Women's History Review*, 4(3), 369-394.
- Bradley, David (1996). *Family Law and Political Culture. Scandinavian Laws in Comparative Perspective*. London: Sweet & Maxwell.
- Dale, Jennifer; Foster, Peggy (1986). *Feminists and State Welfare*. London: Routledge & Kegan Paul.
- Daly, Martin (2000). "A Fine Balance: Women's Labor Market Participation in International Comparison", Sharpf, F. W.; Schmidt, V. A. (Der.). *Welfare and Work in the Open Economy*, Oxford and New York: Oxford University Press.
- Freidenvall, Lenita (2003). "Women's Political Representation and Gender Quotas the Swedish Case". Working Paper Series on the Research Program on Gender Quotas.
- Gonäs Lena; Tyrkkö Arja (2015). "Changing Structures and Women's Role as Labor Force". *Nordic Journal of Working Life Studies*, 5(2), 89-108.
- Gornick, C. Janet; Meyers, K. Marcia (2003). *Families that Work: Policies for Reconciling Parenthood and Employment*. New York: NY: Russel Sage Foundation.
- Gunnarsson, Åsa; Stattin, Chris (2001). "Jämställdhetsnormen i skatte- och socialrätten". Burman, Monica; Gunnarsson, Åsa (Eds.), *Familjeföreställningar. Om familjens betydelse inom juridik, ekonomi och forskning*, Uppsala: Iustus.
- Hagelberg, Helena (2014). "Gender Equality in Sweden". Ministry of Education and Research Sweden Government Office of Sweden, Stockholm.
- Hedlin, Maria (2013). "Swedish Schools and Gender Equality in the 1970s". *International Education Studies*, 6(3), 76-87.
- Hernes, Helga (1987). "The Welfare State Citizenship of Scandinavian Women", Hernes, Helga (Der.). *Welfare State and Women Power. Essays in State Feminism*, Oslo: Norwegian University Press.
- Högskoleverket (2008). *Kvinnor och män i högskolan [Women and men in higher education]*. Stockholm: Högskoleverket.
- Jönsson, Inrid (1992). "Women in Education from a Swedish Perspective", Wrigley, J. (Der.), *Education and Gender Equality*, London: Routledge Falmer, 49-69.

Korpi, Tomas; Levin, Henrik (2001). "Precarious Footing: Temporary Employment as a Stepping Stone Out of Unemployment in Sweden". *Work, Employment & Society*, 15(1), 127-148.

Korpi, Walter (2000). "Faces of Inequality: Gender, Class and Patterns of Inequalities in Different Types of Welfare States". *Social Politics*, 7, 127-191.

Lundqvist, Åsa (1999). "Conceptualising Gender in a Swedish Context". *Gender & History*, 11(3), 583-596. <http://dx.doi.org/10.1111/1468-0424.00165>

Magnusson, Lars (2000). *Den tredje industriella revolutionen (The Third Industrial Revolution)*. Stockholm: Prisma and Arbetslivsinstitutet.

24 Nyberg, Anita (2012). "Gender Equality Policy in Sweden: 1970s-2010s". *Nordic Journal of Working Life Studies*, 2(4), 67-84.

IJSI 12/1
Haziran
June
2019 Nyfjäll, Mats; Bildt, Carl (2004). "Treatment of Nonresponse in the Survey 'Work and Health for Women and Men' Conducted by National Institute for Working Life in Sweden". Working paper, Stockholm: Arbetslivsinstitutet.

Pascall, Gillian (1986). *Social Policy: A Feminist Analysis*. London: Tavistock.

Pringle, Keith (2009). "Future Research on Gender Equality in the Scandinavian Countries", Melby, K.; Ravn, A. B.; Carlsson Wetterberg C. (Der.). *Gender Equality and Welfare Politics in Scandinavia: The Limits of Political Ambition*, Bristol: Polity Press, 223-229.

Rees, Teresa (1998). *Meanstreaming Equality in the European Union: Education, Training and Labour Market Policies*. London/New York: Routledge.

Rubery, Jill; Rafferty, Anthony (2013). "Women and Recession Revisited". *Work, Employment & Society*, 27(3), 414-432.

Sainsbury, Diane (1999). *Gender and Welfare State Regimes*. Oxford: Oxford University Press.

Saraceno, Chiara (1997). "Gender and Europe: National Differences, Resources and Impediments to the Construction of Common Interest by European Women", Klausen, J.; Tilly, L. A. (Der.), *European Integration in Social and Historical Perspective: 1850 to Present*, Blouder, Newyork/Oxford: Rowman& Littlefield, 249-266.

Singh, Rina (1998). *Gender Autonomy in Western Europe: An Imprecise Revolution*. London: Macmillan.

Svensson, Eva-Maria (2005). "Ökad målstyrning och ny kunskap inom jämställdhetsområdet", Rothstein, Bo; Vahlne Westerhäll, Lotta (Der.). *Bortom den starka statens politik*, Stockholm: SNS Förlag.

Wikman, Anders (2005). "Indicators of Changed Working Conditions", Gustafsson, R. Å.; Lundberg, I. (Der.). *Worklife and Health in Sweden*,

İsveç'te Cinsiyet Eşitliği Politikaları

Stockholm; National Institute for Working Life & Swedish Work Environment Authority, 39-77.

Wilson, Elizabeth (1977). *Women and the Welfare State*. London: Tavistock.

jumstallhdhetsmyndigheten.se

<https://www.prosperity.com/>

Statistics Sweden, (www.scb.se)

SUMMARY

The main aim of this study is to go through a comprehensive and supportive back-ground to figure out development and scope of gender equality in Sweden. As known in the literature as being a feminist state, Sweden pursues constructive policies towards women. Data, researches and studies in this line consolidate this knowledge. Researchers in this field explored a cause-effect relationship between particularly social welfare-state ideology and gender equality. For instance, some particular policies of welfare state including such as women's employment, a fair ratio between mother and father regarding maternity leave, and taking care of children increased effectiveness of women in the business life. These sort of positive outcomes for women were achieved through incentive policies, which enabled fund and missiontransferring policies to social security institutions. In this line, one of the basic aspects, which evidently differs Sweden from other European states, is that social state understanding and gender equality politics are nested together. Thus, social state ideology has mainly affected the socio-political transformation of Sweden regarding gender equality. Particularly the influence on the labor force market in a marked manner pave the way for "Swedish model" in this sense. Through the principles of equal citizenship and social justice without making any discrimination among native, migrant, asylum seeker and refugee, both social democracy and gender politics had been shaped affirmatively.

Gender equality policies of Sweden is inseparably mingled with social state ideology that had been carried out in the last 50 years. These implemented policies seriously contributed to Sweden's gender equality approaches and her reknown in this vein, and in addition, paved the way in exerting and achieving new policies with the purpose of improving gender equality in the economic, social and political fields of governance. Gender equality had been considered in the judiciary field via related legal regulations in the 1970s, and in the following years, renewed improving and formative legal and administrative regulations had been accordingly arranged in the field of gender equality. Thus, Sweden made a quite quick progress regarding gender equality in comparison to the many other European states. This research will explore at what extent Swedish gender equality regulations has enabled and achieved gender equality in the country. Moreover, it will be analyzed in the study that Swedish social state ideology, which was implemented with various relative differences compared to other European states, had contributed to what extent regarding gender equality.

Social roles, family life and limited job chances had enclaved women in Sweden in the beginnings of the 20th century. However, some social state implementations, which had been accomplished positively in the subsequent years, achieved better and concrete vocational conditions of the women in

İsveç'te Cinsiyet Eşitliği Politikaları

Sweden. We may recount among those political implementations such as providing funds to the families for taking care of the children, demanding free-of-charge facilities from the state social security institutions about taking care of children and providing of services from state-owned and runned nurseries and kindergartens for small children. Therewithal, these policies had partly taken women away from the traditional and typical responsibilities of the regular family life towards vocational and educational sectors. Thus, these social state arrangements and regulations stemming from social security politics have paved the way for women increasingly every decade to consolidate them more in the business and vocational life with compare to the 19th century. Afterwards of decresasing responsibilities of women in the family life or at least an achievement in mission-sharing with the husbands, those intensively developed additional arrangements, which integrated women in great success to labor market, had been realized in Sweden. Some labor areas, which were envisaged before as masculine work, had been opened up for women participation as well. Then, gender equality policies had been developed in the labor market and some binding rules hd been established as judiciary. Thus, those public and private institutions, which employed women with a necessarily manner, had contributed sometimes obligatory and sometimes unwillingly to the installement of the gender-based equal politics.

Last but not the least, we can conclude this issue by emphasizing that those politics in Sweden regarding gender equality today are still continued by revising as much and broad as possible. Therefore, the ratio for women employment in Sweden is above 70% at present, and in fact, the number of the women representatives in the Swedish Parliament is still the highest in Europe.

